

п'ятирічним навчанням – ВЗО, а в магістратурі повинні навчатись приблизно 30% від інженерів (не бакалаврів).

Для робочих навчальних програм зі спеціальних дисциплін повинно існувати відповідні зразкові навчальні програми, бо для загальноосвітніх класичних дисциплін проблем нема.

Навчальні плани для аспірантів, докторів філософії переобтяжені різними. Часто не конче потрібними дисциплінами, замість того, щоби мати час на виконання дисертаційної роботи.

Кандидатський іспит зі спеціальності зазвичай аспіранти складають формально. Усі розуміють, що він є надто складним, бо жоден професор не в змозі відповісти на усі питання, які є з різних, переважно складних наук.

Не зовсім правильним є обов'язковість публікацій статей періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Scopus або Web of Science, бо призначені не для розвитку науки в Україні.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-427-9-4>

ОСВІТНЬО-НАУКОВА СФЕРА НА ХЕРСОНЩИНІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ: РУЙНАЦІЯ ТА СПРОТИВ

Владимирова А. Л.

докторка філософії в галузі освіти,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри педагогіки та психології

дошкільної та початкової освіти

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

Неочікувана війна в Україні завдає нищівного удару по освітньо-науковій сфері. Одним із перших наслідків окупації в країні стало фізичне руйнування освітніх закладів, домівок простих людей. Стрес, тривога, депресія, – це лише деякі із проблем, із якими сьогодні стикаються українці внаслідок війни, вони щоденно стають «свідками того, що відбувається, наражаються на небезпеку, перебуваючи у зоні військового протистояння, або ж мають близькі стосунки з учасниками бойових дій» [5, с. 12].

Кожного дня школи, ліцеї, заклади дошкільної освіти, університети та інші освітні заклади Херсонщини зазнають значних пошкоджень або

повністю руйнуються внаслідок бойових дій. Окупанти вивозять і нищать комп'ютерну техніку, лабораторне обладнання, бібліотечні фонди, лабораторії та інші необхідні ресурси освітнього процесу. Впровадження російської програми та ідеології на окупованих територіях – це лише частина проблем із якими зіткнулися українці. Вчителів змушують викладати за російськими програмами, а дітей примушують вивчати історію із спотвореною інформацією про Україну. Педагоги і студенти, які відмовлялися співпрацювати із окупантами, зазнають переслідувань, погроз та репресій.

Війна вносить значні корективи у всі сфери життя Херсонської громади. Вища освіта не стала винятком, однак, незважаючи на всі труднощі, українські університети демонструють вражаючу стійкість та прагнення до розвитку.

Херсонський державний університет, реланований до Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, забезпечує безперервність освітнього процесу з перших днів окупації. Відновлення освітнього процесу та переміщення офісу на Прикарпаття – вагомий етап у житті закладу.

Співаковський О., акцентує: «Лише з підконтрольної території у нас є доступ до ЄДЕБО, без якої ми не можемо працювати, до казначейських рахунків, через які надходять стипендії та зарплати. Ми зробили все, щоб захистити права здобувачів на отримання якісної української освіти – перенесли всі наші ресурси, документацію на надійні сервери. Цінність нашого університету не у будівлях, а в наших викладачах, здобувачах, співробітниках, випускниках. Наразі ХДУ працює у форматі двох офісів, бо частина співробітників знаходиться у Херсоні» [8].

Більшість українських закладів освіти Херсонщини перейшли на дистанційне навчання, та не всі учні й студенти мають рівні можливості для онлайн-навчання через відсутність стабільного електропостачання, житла, доступу до інтернету, необхідної техніки та постійних вибухів.

Азізов Т., констатує: «На територіях, що постраждали від конфлікту, надання якісної освіти стає значним викликом. Обмеженість ресурсів, нестача кваліфікованих вчителів і зруйнована інфраструктура – все це сприяє погіршенню стану системи освіти. Багато учнів у зонах бойових дій позбавлені можливості отримати належну освіту, що призводить до замкненого кола бідності та насильства» [1, с. 24].

Невід'ємною частиною процесу виступає психологічна підтримка, яка допомагає подолати стрес, тривогу та інші негативні наслідки травматичних подій. У подоланні психологічних травм у дітей і дорослих, особливої уваги потребують такі психотерапевтичні методи,

як когнітивно-поведінкова терапія, за допомогою якої у людини змінюються негативні думки та поведінка, що пов'язані із травматичними подіями, мистецька терапія із застосуванням різних ігор, вправ, прийомів, музики, рухів, що заспокоюють і регулюють емоції та переживання, які важко висловити словами.

Владимирова А. та Михайлюченко Д., визначають: «В умовах воєнного стану педагогічні заходи мають бути спрямовані на підтримку психічного здоров'я та формування позитивної соціальної атмосфери серед дорослих» [4, с. 70].

Незважаючи на всі труднощі, українські освітяни вражають своєю стійкістю, шукаючи нові шляхи для продовження навчання та досліджень, активно чинять опір окупантам, продовжуючи на окупованих територіях викладати українську мову та літературу, зберігають українські підручники. Багато вчителів, науковців та студентів виїхали із окупованих територій і продовжують навчання в онлайн-режимі в інших регіонах України або за кордоном. Це підкреслює необхідність оновлення освітніх програм з акцентом на практичні навички, критичне мислення та адаптованість.

Дистанційне навчання в свою чергу створює для суспільства як виклики – це нерівний доступ людини до інтернету, або відсутність соціальної взаємодії, так і можливості – це гнучкість освітнього процесу, доступ до світових освітніх ресурсів, що спонукає до відбудови України та до створення нового непереможного покоління українців.

Бричко А., пише: «Освоєння та впровадження педагогічними працівниками нових ІТ-інструментів в освітній процес, як один із пріоритетних напрямів, створення інноваційного освітнього середовища в умовах воєнного стану надає можливість будувати компетентнісні уроки, розвивати навички та компетентності здобувачів освіти в дослідницькій діяльності, стимулювати їх творчість та винахідництво; підвищувати якість освітніх послуг при підготовці кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці» [3, с. 66].

Активна участь у міжнародних освітніх програмах та проектах дозволить українським університетам підвищити свій рівень та інтегруватися в світовий освітній простір «...міжнародна підтримка і техніка для шкіл, і цифровізація освітніх центрів, наздоганяюче навчання, це і відбудова закладів освіти, компенсації у виплатах освітянам, ремонт і відбудова» [7, с. 8].

Антонова В., акцентує: «Для вирішення негативних наслідків, спричинених війною, міжнародні організації пропонують звернутись до неперервності в освіті, а також сприяти розвитку бізнесу в країні.

Проте бізнес в Україні під час воєнного стану також потребує інформації і навчань щодо роботи в таких умовах, залучення іноземних інвесторів, знання досвіду партнерів, благодійників і всіх небайдужих» [2, с. 30].

Освіта під час війни потребує координації та співпраці між державними органами, міжнародними співтовариствами, місцевими організаціями, соціальними працівниками та незалежними експертами для забезпечення максимальної освітньої можливості та захисту дітей в умовах навчання [6].

Освітня спільнота об'єднує свої зусилля для подолання наслідків війни та забезпечення якісної освіти для всіх. Українські заклади освіти активно використовують нові технології та інноваційні методи навчання для адаптації до нових умов. Україна отримує значну міжнародну допомогу для відновлення освітньої системи. Багато волонтерів долучаються до допомоги українським закладам освіти. Відновлення освіти після деокупації буде складним і тривалим процесом, що вимагатиме від усіх учасників освітнього процесу великих зусиль.

Отже, освітньо-наукова сфера на Херсонщині, незважаючи на виклики, які постали перед країною у воєнний період, має великий потенціал для розвитку. Українські освітяни демонструють свою здатність до адаптації та інновацій, стійкість і прагнення зберегти українську освіту.

Завдяки спільним зусиллям держави, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних партнерів, українська освіта не тільки відновиться, але й стане одним із лідерів в Європі.

Література:

1. Азізов Т., Вплив війни на навчальні заклади та можливості навчання. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року*. Львів Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 23–25.

2. Антонова В. А. *Отримання освіти під час війни: проблеми та перспективи Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року*. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 29–32.

3. Бричко А. О. Пріоритетні напрями створення інноваційного освітнього середовища в умовах воєнного стану *Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: зб. матеріалів IX Міжнародної науково-практичної інтернет-*

конференції. *Частина 1* / упорядкування: В.С. Кулішов, Ю.С. Герасименко, І.А. Кучеренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. С. 63–66.

4. Михайлюченко Д., Владимірова А. Педагогічний розвиток дорослих засобами етнопедагогіки в умовах воєнного стану *Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: зб. матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції Частина 2* / упорядкування: В.С. Кулішов, Ю.С. Герасименко, І.А. Кучеренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. С. 67–71

5. Мороз Л., Діхтяренко С., Психологічний супровід постраждалих від війни. Підтримка психологічного здоров'я особистості в умовах війни : *матеріали VI Всеукраїнських психологічних читань «Удосконалення професійної майстерності майбутніх психологів» (21 квітня 2023 р.)* / ред. Кол.: Андрусик О. О. та ін. Умань, 182 с.

6. Освіта в умовах війни: падаба <https://pgasa.dp.ua> > wp-content > uploads > 2022/09

7. Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. 2023. 64 с.

8. Співаковський О. Як війна вплинула на ХДУ: відновлення освітнього ...Херсонський державний університет <https://www.kspu.edu> > Publis...

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-427-9-5>

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Волкова Н. П.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Університет імені Альфреда Нобеля
м. Дніпро, Україна*

Актуальність проблеми обумовлена сучасними викликами глобального світу, впливом різних психотравмуючих чинників українського суспільства, стрімкими освітніми трансформаціями в країні. На сьогодні якість підготовки фахівців стала головним показником конкурентоспроможності закладу вищої освіти, кваліфікації науково-педагогічних працівників, які працюють в ньому.